

Styl dedykacji rękopiśmiennej a czas

MARIA KRAUZ
(Rzeszów)

Dedykacje drukowane i rękopiśmienne wpisane najczęściej na tytułowej stronie książki to krótkie teksty, kompozycyjnie i treściowo zamknięte, w których autor przypisuje / ofiaruje komuś swoje dzieło. Mają różnorodną formę w zależności od epoki, w której ukazywało się dzieło (*Encyklopedia wiedzy o książce*, 1971). Różnorodność ta dotyczy głównie dedykacji drukowanych, trwale związanych z dziełem, które wprowadzały w tekst, stanowiły obok przedmowy i listu dedykacyjnego obudowę tekstu właściwego. Drukowane dedykacje literackie, listy dedykacyjne czy formuły dedykacyjne pojawiające się w finalnych częściach przedmowy interesowały badaczy jako źródło do dziejów mecenatu, materiał do odtworzenia zwyczajów literackich i kulturalnych epoki (Ocieczek 1967: 62-63). Pierwszą próbę charakterystyki listu dedykacyjnego w książkach XVI wieku podjęła Anna Czekajewska. Autorka podkreśla, że stanowi on integralną część utworu, pełniąc równocześnie funkcję samodzielną, podnosząc atrakcyjność i poczytność dzieła (Czekajewska 1962: 21). List dedykacyjny zawsze skierowany jest do określonego adresata czy grupy adresatów i składa się z trzech zasadniczych członów: 1) głównej formuły dedykacyjnej, zawierającej nazwę adresata, wyróżniającej się dodatkowo szatą graficzną, 2) właściwego tekstu listu o bogatej i zróżnicowanej treści, 3) z zakończenia, zawierającego zwrot do adresata, życzenia lub prośbę o przyjęcie oraz podpis autora dedykacji (Czekajewska 1962: 27-28).

Dedykacja współczesna (zarówno drukowana jak i rękopiśmienna) różni się od listu dedykacyjnego przede wszystkim długością, treścią, samodzielnością, formą i funkcją. Współczesne dedykacje to krótkie, samodzielne teksty, odpowiednio ułożone graficznie na stronie tytułowej, skierowane do indywidualnego adresata, o zredukowanej treści i prymarnej funkcji ofiarodawczej, zawierają jednak te

same elementy, które stanowiły zasadnicze człony listu dedykacyjnego: nazwę adresata, prośbę o przyjęcie, podpis autora.

Dedykacja drukowana trwale łączy się z dziełem, rękopiśmienna, jednorazowa, ulotna z pojedynczą książką. Posiada ona według J. Trzynadlowskiego walor indywidualnej intymności, jest to „niemal list prywatny, bardzo często nawet w sensie dosłownym prywatny bilet skierowany do drugiej osoby, pełen formuł osobistych, aluzji, poufalej rozmowy, żartu, nuty wspomnienia, zwrotów zrozumiałych tylko dla adresata” (Trzynadlowski 1967: 11). Rękopiśmienne dedykacje autorskie łączące więzami przyjaźni jedynie dwu interlokutorów stanowią równie ciekawy przedmiot badań, choć nie są to teksty znane szerszemu gronu czytelników, ponieważ ich zbiory rzadko są publikowane. Dedykacje rękopiśmienne, związane tylko z jednym egzemplarzem książki, wskazujące przede wszystkim na relacje między obdarowanym a ofiarodawcą, zwracały do tej pory uwagę badaczy jako materiał do wzbogacenia życiorysów autorów czy historii książek.

Czy struktura tekstu i ukształtowanie stylistyczne zależy od czasu powstania, stylu epoki, poetyki, czy od czynników pozajęzykowych, np. relacji między nadawcą a adresatem? W jakim stopniu na kształt językowy krótkiego tekstu wpływa indywidualny styl autora? Odpowiedzi na te pytania stanowią przedmiot rozważań w tym artykule. Przedmiotem opisu czynię rękopiśmienne dedykacje autorskie znajdujące się w księgozbiornie Ossolineum (zebrane i opracowane przez J. Długosza), księgozbiornie profesora Stanisława Pigionia (biblioteka UR) i w księgozbiornie im. red. Marka Cara (biblioteka PWSW w Przemyślu), pisane w latach 1822-2002.

Problem zmian językowych zachodzących w stylach języka porusza Teresa Skubalanka w artykule *O rozwoju stylów językowych* (1993). Niektórzy badacze utrzymują, że zmiany zachodzą w sposób ciągły, ale niedostrzegalny dla mówiących, ponieważ dotyczą drobnych szczegółów. Pojawiają się też tezy o dynamiczności zmian, gdyż „elementy treści stale potrzebują nowych elementów wyrażania, co powoduje wewnętrzną aktywność i staje się przyczyną tworzenia wariantów” (Skubalanka 1993: 6). Są style funkcjonalne, w których zmiany zachodzą dynamicznie, np. artystyczny, potoczny, są takie, które zachowują pewne konstanty, np. styl naukowy i związana z nim cecha podstawowa – obecność terminologii (istnienie swoistego systemu semantycznego) oraz style użytkowe, mocno skonwencjonalizowane, mniej podatne na zmiany stylistyczne.

Tekst dedykacji rękopiśmiennej należy do typowych minimalnych tekstów o funkcji grzecznościowej, które są utrwalone w świadomości użytkowników w

określonej postaci językowej i powielane według ogólnego wzorca, na który składają się następujące elementy:

- zidentyfikowany indywidualny adresat (rzadko jest nim odbiorca zbiorowy – czytelnik);
- temat – określenie okazji;
- intencja / cel tekstu – znak pamięci, przyjaźni, podziwu, szacunku, podziękowanie, pamiątka spotkania;
- predykat *dedykować* lub jego synonimy ofiarować, składać, poświęcać;
- datacja – określenie czasu i miejsca powstania tekstu: gdzie, kiedy;
- wskazanie nadawcy – rzeczownik *autor* lub imię i nazwisko (Krauz, w druku).

K. Kowalik zwraca uwagę, że ustalił się swoisty schemat dedykacji, zawierający składniki konstytutywne, obligatoryjne i fakultatywne, „wypełniające ramy wyznaczone przez semantyczne role czasownika leżącego u podstaw dedykacji, mianowicie *poświęcać* – KTOŚ poświęca COŚ KOMUŚ” (Kowalik 2001: 358). Autorka podkreśla przede wszystkim rolę nadawcy, bez którego tekst by nie zaistniał oraz rolę adresata, obdarowanego, który w dedykacji rękopiśmiennej wysuwa się na pierwszy plan.

Dedykacja jest więc tekstem o mocno skonwencjonalizowanej strukturze (adresat, treść, ofiarodawca, datacja), własnoręcznie wpisanym na stronie tytułowej oraz odpowiednio ułożonym graficznie. Z jednej strony formuły dedykacyjne zachowują ciągłość i trwałość pewnych struktur (niektóre szablony językowe są wielokrotnie powielane), z drugiej charakteryzują się indywidualnymi, oryginalnymi modyfikacjami, a dotyczy to głównie form przemyślanych i rozbudowanych w stosunku do minimalnego wzorca. Różnice stylowe widoczne są w sposobie aktualizowania w tekście osoby, dla której przeznaczona jest dedykacja. Formy adresu podzielić można na dwie grupy 1) użycie nazwy własnej w celowniku lub konstrukcji *dla kogo*, charakterystycznych dla pośredniego typu kontaktu, 2) użycie odpowiedniego zwrotu adresatywnego w wołaczu, typowego w komunikacji bezpośredniej.

Wybór odpowiedniego zwrotu adresatywnego podlega uwarunkowaniom społecznym i zależy od wielu czynników: relacji między nadawcą a odbiorcą, wieku interlokutorów, statusu społecznego, tytułu, a także sytuacji, w której akt komunikacji zachodzi (por. Pisarkowa 1979; Zaręba 1981; Kubiszyn-Mędrała 2001: 169; Tomiczek 1983). Zwracano uwagę na historyczną zmienność sposobów zwracania się do drugich oraz różnic związanych z kodem mówionym, charakteryzującym się bogactwem form, i pisanim, bardziej sformalizowanym (Zaręba 1981; Przybylska 2001).

W dedykacjach XIX-wiecznych oraz z początku XX wieku zwraca uwagę uroczyste, oficjalne zwracanie się do adresata, podawane są tytuły, stanowiska, zasługi oraz cechy odbiorcy. Emocjonalny stosunek do obdarowanego podkreślany jest przez użycie dużych liter, wyróżnienie nazwy własnej, dobór określeń wartościujących. Dzieje się tak dlatego, że jak podkreśla K. Kowalik, adresat w opinii autora formuły dedykacyjnej jest „osobą wyjątkową, którą się akceptuje, aprobuje, szanuje, podziwia, o której względu się zabiega” (Kowalik 2001: 359). Forma adresu w starszych dedykacjach oparta jest na następującym schemacie: 1. określenie atrybutywne, 2. forma *Pan / Pani* lub tytuł, 3. imię i nazwisko w celowniku. Ilustrują to przykłady:

Przyjacielowi ludzkości, Roztropnemu, Niespracowanemu i Przykładnemu Urzędnikowi, Miłośnikowi Nauki J. O. Xciu JMci Henrykowi Lubomirskiemu, na dowód swego uwielbienia – ku pamięci wspólnej Pracy Około dobra Ojczyzny, ten Owoc kilku-dniowej rozrywki – ofiaruję

J[an] Seb[astian] Dembowski

(*Uwagi nad pismem o statystyce Polski*, Kraków 1809 – z księgozbioru Ossolineum)

Poecie i Pionierowi Kultury, Szanownemu Panu Dyrektorowi Antoniemu Czapezyńskiemu z serdecznym uściskiem dłoni

A. Kasprowicz

Łódź: 7 października 1937 r.

(A. Kasprowicz, *Słońce za murem*, Warszawa 1935)

Wielce Szanownemu Panu Prezesowi Feliksowi Mrozowskiemu z wyrazami głębokiego poważania i na pamiątkę, oby miłą, składa, za okazaną zyczliwość serdecznie wdzięczny, autor
Warszawa, 30. III 1934.

(*Postanie do dusz* – z księgozbioru J. Cara)

Wielce Czcigodnemu Panu Profesorowi Pigionowi z serdecznymi słowami

L. Buczkowski

Kraków 21. V 1947 r.

(L. Buczkowski, *Wertepy*, Warszawa 1947)

W dedykacjach współczesnych częściej pojawia się skrócona formuła: 1. Panu / Pani, 2. imię i nazwisko, podkreślająca dystans wynikający z oficjalności sytuacji komunikacyjnej. Renata Przybylska zwraca uwagę, że formy używane w kontaktach oficjalnych niespecyficznych mają szerszy zasięg społeczny, mogą być stosowane również do osób nieznanymi nadawcy lub wówczas, gdy nie chce on podkreślać statusu społecznego partnera (Przybylska 2001: 182). Przykłady:

Warszawa, 15 X 96

Panu Janowi Carowi – z życzeniami samych szczęśliwych dni

Agata Tuszyńska

(A. Tuszyńska, *Kilka portretów z Polską w tle*, Gdańsk 1993)

Panu Janowi Carowi – bardzo serdecznie dedykuje autor

Warszawa 21 V 1988

(J. Stompor, *Bezdroża miłości*, Warszawa 1985)

Pani Małgorzacie zamiast pisanki wielkanocnej

28 III 91

[podpis]

(K. Iłakowiczówna, *Portrety imion*, Warszawa 1980)

Obecne są również w formułach dedykacyjnych zwroty familiarne, poufale, niezależne od czasu i wieku rozmówców, charakterystyczne dla kontaktów przyjacielskich, rodzinnych, często pojawiające się też w dedykacjach składanych dzieciom, np.:

Kochanemu Władysławowi Belzie kochający

M. Rodoć Biernacki

(*Satyry i fraszki*, Lwów 1894)

Kochanemu Staszкови z uściskiem – J. Krzyżanowski

15. IX 60

[*Dawna facecja polska (XVI-XVIII)*, opr. J. Krzyżanowski i K. Zukowska-Billip, Warszawa 1960]

Kasi Car – z nadzieją, że kiedyś i ona przeczyta tę książkę! K. Siesicka

19. V 1996

(K. Siesicka, *Jeziro osobliwości*, Warszawa 1989)

W zebranych materiale niewiele jest dedykacji z wokatywnymi zwrotami adresatywnymi, przyjmują one wówczas cechy innych aktów mowy, np. listu, rady. Pojawiają się tylko w dedykacjach współczesnych. Oto przykłady:

Przyjm Drogi Stachu, jako wyraz dobrych chęci względem tej pięknej książki a najserdeczniejszych życzeń na 8 / V 1966 dla Ciebie, Z. Cierniakowa

(J. Heurgon, *Życie codzienne Etrusków*, przeł. Z. Cierniakowa, Warszawa 1966)

Kształt stylistyczny dedykacji w dużej mierze zależy od relacji między nadawcą i odbiorcą oraz typu kontaktu: jednorazowy oficjalny lub bliski. Poziom honoryfik-

katywności przesądza o wyborze form oficjalnych, bądź nieoficjalnych, poufalitych, bądź niepoufalitych.

Analizowane przykłady starszych i nowszych dedykacji rękopiśmiennych realizują podstawowe normy grzeczności językowej nie tylko w formułach adresowych. Nie dziwi więc obecność wyrażen językowych o dużym stopniu zautomatyzowania, uzależnionych od rodzaju aktu grzecznościowego, który aktualizowany jest w konkretnym tekście dedykacyjnym, a na którego treść składają się życzenia, pozdrowienia, podziękowania, przeproszenia, prośby. Ich leksyka podlega typowym zmianom zachodzącym w języku.

Zwrócić trzeba uwagę również na zmiany dotyczące wartości przywoływanych przez ofiarodawców. W dedykacjach dziewiętnastowiecznych i z początku XX wieku przywoływane są takie wartości jak: *hold*, *honor*, *cześć*, *szacunek*. Takie podniosłe treści pojawiają się bardzo często w dedykacjach poświęconych profesorowi Stanisławowi Pigoniowi, pisanych przez uczniów, studentów, doktorantów, współpracowników, dla których był wielkim autorytetem, mistrzem i przyjacielem (Fac 1987:69-72), np.:

Czcigodnemu Panu Profesorowi Stanisławowi Pigoniowi składa w hołdzie dołączając się do uczuć krakowskiego środowiska na 50-lecie doktratu – autor
Kraków 8 XII 1964
(J. Zathy, *Fragment nieznanego modlitewnika staropolskiego z XIV wieku*, Biul. UJ 1964)

Wartości te zostały we współczesnych tekstach zastąpione przez wyrazy *pamięć*, *przyjaźń*, *miłe wspomnienia*, *sympatia*.

Wiele dedykacji dawnych z początku XX wieku zawiera dodatkowo sentencje nawiązujące do treści narodowych, patriotycznych, religijnych, co podkreśla uroczysty charakter formuł, por.:

Dobrzy z dobrych się rodzą, syn ojca nie wydał
I do sławy dziedzicznej swoją własną przydał.
Te słowa przed trzystu laty napisane przez Kochanowskiego, wpisuje na pamiętkę małemu Jerzemu Lubomirskiemu, W. Belza
(*Matka*. Wyd. drugie, Lwów 1891)

Niechajże dobroć odplaci Boska
Każdemu, który bliżnim się troska
Cierpienie ludzkie płynie jak morze
Dobrze to ludziom pomóc, Doktorze!
E. K. M

Milemu „Prezesowi Ministrów”

Czerwiec 1947 Gdańsk E.K.M

(Eugenia Kobylińska, *Kłopoty pani Niuški*, Wilno 1932)

Tekst dedykacji skupia się wokół czasownika *dedykować* bardzo różnorodnie aktualizowanego w konkretnych formułach dedykacyjnych. Forma *dedykować* pojawia się zarówno w najstarszych, jak i współczesnych tekstach, jednakże jest bardzo rzadko wybierana przez autorów. Czasownikami o największej frekwencji są: *ofiarować*, *poświęcać*, *przesyłać*, *składać*. W dedykacjach z XIX wieku oraz z początku XX wieku pojawiają się wyrażenia uroczyste, podniosłe, obudowane dodatkowymi formułami grzecznościowymi, np. *składa w darze*, *dzieło swoje w hołdzie obywatelskim oddaje*, *o przyjęcie prosi*. Warto porównać najczęściej aktualizowane wyrażenia:

– dedykacje z XIX wieku (ze zbioru Ossolineum):

w zakład przyjaźni i dowód szacunku poświęca, ofiaruje, w dowód czci ofiarować, prace moje poświęcam, dowód wdzięczności bez granic składa autor, składa w darze, w darze przesyła, przesyła z serdecznym pozdrowieniem, raczy przyjąć od autora, posyła w dowód najgłębszej części i przyjaźni, w dowód najgłębszego szacunku ośmiela się złożyć, wpisuję na pamiątkę (ze zbiorów Ossolineum)

– pierwsza połowa XX wieku:

z prośbą o łaskawe przyjęcie, ofiaruje, składa w hołdzie, składam, śle z pozdrowieniem, pozwala sobie przesać w darze, (Ossolineum), składa, ofiarowuje, przypisuje, zostawia jako ślad po gościnie, odwdzięczam się, przesyła z wyrazami szczerzego uznania, o przyjęcie prosi, zechce przyjąć słowa niezmiennego i niezmiernego przywiązania (ze zbioru J. Cara);

– druga połowa XX wieku:

proszę o przyjęcie książki, ofiaruje, składa, przesyła, z serca ofiaruję, dedykuje, bardzo serdecznie dedykuje, z nadzieją, ze przeczyta.

W wielu dedykacjach współczesnych pominięty zostaje predykat, co wpływa na zmianę stylistycznego kształtu wypowiedzi. Formy recesywne zostają zastąpione nowszymi, znacznie rzadszymi we wcześniejszych tekstach, wyrażeniami: *z życzeniami milej lektury*, *z życzeniami szczęśliwych dni*, *serdecznie*, *z serdecznością*, *bardzo serdecznie i przyjaźnie*, *z serdecznym pozdrowieniem*, *z wyrazami szacunku i życzliwości*, *z prośbą o pamięć*, *z wyrazami sympatii*, *z zachętą do lektury*, *uściśkając grabę*, *na pamiątkę*, *z miłymi wyrazami*, *z najlepszymi rymami*, *z przyjaźnią*,

z serdecznym uściskiem dłoni, na pamiątkę bibliofilskiego spotkania (księgozbiór J. Cara). Owe skonwencjonalizowane formuły obrazują dążność do skrótu, spowodowaną czasem pośpiechem, zaskoczeniem czy brakiem miejsca na stronie książki, pozostają jednak pamiątką serdecznych więzi między obdarowanym a ofiarodawcą, są znakiem dobrych wobec adresata uczuć.

Kolejną istotną cechą różnicującą styl tekstów dedykacji jest dążność do minimalizacji wzorca kompozycyjnego, realizującego schemat: KOMU – na pamiątkę – KTO. Autorzy formuł chętnie uciekają się do językowych szablonów, wykorzystując najczęściej wyrażenia: *z prośbą o przyjęcie*, *z uściskiem dłoni*, *życząc miłej lektury*, *z serdecznością*, *z przyjaźnią*, *z sympatią* (dłuższą listę wyrażenń podają w artykule *Kształt stylistyczny i wzorzec kompozycyjny dedykacji rękopiśmiennych*).

Już w XIX wieku pojawiają się dedykacje zawierające tylko nazwę adresata i autora, wyrażoną bardziej lub mniej oficjalnie, dedykacje, które współcześnie mają wiele poświadczeń np.:

Janowi Heydatelowi Adam Mickiewicz

Moskwa 1826 Mca grudnia dnia 24

(*Sonety*, Moskwa 1826)

Szanownej Pani Pruszyńskiej Autor

d. 12 lutego Żytomierz

(A. Nałęcz Korzeniowski, *Dla miłego grosza*, Petersburg 1859)

Janowi Carowi Gustaw Holoubek

30. 06. 91

(A. Hausbrandt, G. Holoubek, *Teatr jest światem*, Kraków 1986)

Bibliotece Imienia Ossolińskich

J[an] A[leksander] Fredro

17 6 1873 r.

(*Obce żywioły. Komedia w 5 aktach*. Kraków 1873, z księgozbioru Ossolineum)

Markowi Carowi

Ewa Boniecka

22 kwiecień 1996

(E. Boniecka, *Waszyngtońskie ABC*, Warszawa 1986, z księgozbioru J. Cara)

Ciekawą odmianę stanowią również te teksty, w których nadawcy urozmaicają dedykacje, wplatając w nie informacje zrozumiałe tylko dla odbiorcy, związane ze wspólnymi przeżyciami, doświadczeniami, np.:

Panu Markowi, aby nie nudził się na wykładach

1971 MKnothe

(M. Knothe, *Literatura Młodej Polski*, Warszawa 1960)

W najnowszych dedykacjach istotnym wyróżnikiem stylowym jest spontaniczność w wyborze formuły dedykacyjnej, np. nawiązanie do wyglądu obdarowanego, aury, słów wypowiedzianych w konkretnej sytuacji oraz gra słów prowadząca do lekkich żartobliwych tekstów, czasem nawiązująca do tytułu dzieła. Jest to istotna zmiana stylu: od tekstów oficjalnych, uroczystych do krótkich, lekkich, z elementami humoru. Oto przykłady:

Pani Halino! czytać z mężczyzną ulubionym strona po stronie, a potem analizować,

4. 08. 92 Warszawa

E. Priwiezieńcew

PS. Ostatecznie książka jest naukowa

(E. Priwiezieńcew, *Prostytutki*, Poznań 1991)

Marjolce - z bardzo sympatycznymi piegami - S. Kryska, maj 68

(S. Kryska, *Fragmety*, Czytelnik 1966)

Z najlepszymi życzeniami w kolejnej fazie rozwoju informatyki

30-10-96 Warszawa

RSzuniewicz

(M. Kleiber, R. Szuniewicz, *Komputer osobisty typu IBM PC*, Warszawa 1990)

Krótkie teksty dedykacyjne to jednostkowe, nieprzeznaczone do druku wypowiedzi, które z jednej strony powielają ogólne schematy kompozycyjne, z drugiej zadziwiają swą oryginalnością, dążnością do uatrakcyjnienia formy.

Na kształt językowy tekstu wpływa przede wszystkim relacja między adresatem a ofiarodawcą (oficjalna / nieoficjalna), wiek i stanowisko odbiorcy, stopień pokrewieństwa oraz okoliczności, z którymi formuły dedykacyjne są związane. Istotny jest również autor i jego wybory stylowe. W znacznie mniejszym stopniu o wyborze formy językowej tekstu decyduje czas. W dedykacjach z XIX w. częściej pojawiają się motywy narodowe czy odwołanie do Boga, w formułach XX-wiecznych – życzenia, prośby o pamięć, wyrazy szacunku i wdzięczności, w tekstach z końca XX w. pojawia się lekki ton, gra słowna, wykorzystywane są motywy graficzne.

Kształt stylowy tekstu zróżnicowany jest zarówno w tych dedykacjach, w których realizowane są pełne wzorce kompozycyjne obejmujące nie tylko adresata i ofiarodawcę, ale również okazję: przyczyny aktu ofiarowania, prośbę o przyjęcie,

wrażenie wdzięczności, życzenia, pozdrowienia, jak i krótkich spontanicznych, nawiązujących do sytuacji lub tytułu książki. Tworzenie oryginalnych formuł z myślą o zindywidualizowanym adresacie powodowane może być tym, że częste używanie jakiegoś wyrażenia powoduje zużycie jego waloru ekspresywnego, stąd poszukiwanie nowych wyrażen, oddających emocje. Mogą to być: kontrast, wyrażenie potoczne, zwrot archaiczny, uwydatnienie znaczenia jakiegoś wyrazu przez umieszczenie go w nowym kontekście, wprowadzenie gry z tytułem książki.

Zmienia się również system wartości. Współczesne dedykacje coraz rzadziej nawiązują do aktu wdzięczności, nie są wyrazem czci, hołdu, poważania, powodem napisania formuły dedykacyjnej jest przyjaźń, sympatia, życzliwość, serdeczność.

Literatura:

- Czekajewska A., 1962, *O listach dedykacyjnych w polskiej książce XVI wieku*, „Roczniki Biblioteczne”, z. 1-2, s. 21-55.
- Fac K., *Dedykacje rękopiśmienne w księgozbiorze Stanisława Pigionia w Bibliotece Głównej WSP w Rzeszowie*, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP w Krakowie” 1987, z. 110. *Prace Bibliotekoznawcze* 4, s. 59-83.
- Gorzkowski A., 2003, *List dedykacyjny Filipa Kallimacha-Buonaccorsiego. – Retoryka a tekst literacki*, red. M. Hanczakowski, J. Niedźwiedz, Kraków, s. 10-22.
- Kowalik K., 2001, *Adresat i autor w strukturze tekstów dedykacyjnych*, „Prace Filologiczne”, t. XLVI, Warszawa, s. 355-363.
- Krauz M., *Kształt stylistyczny i wyznaczniki gatunkowe dedykacji rękopiśmiennej (w druku)*.
- Kubiszyn-Mędrala Z., 2001, *Zwroty adresatywne w polskiej telewizji w latach siedemdziesiątych i dziewięćdziesiątych*, „Język Polski” LXXXI, z. 3.
- Marjanik M., 2000, *Polska grzeczność językowa*, Kielce (wyd. II poprawione).
- Mayenowa M. R., Werpachowska A., *O sentencji jako początku tekstu lirycznego. – Teoria tekstu. Zbiór studiów*, red. T. Dobrzyńska, Wrocław 1986, s. 9-16.
- Ocieczek R., 1967, *Kształt literacki listu dedykacyjnego w „Officina ferraria”*. – *Rozdział 4. „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Katowicach”*, z. 4, s. 61-73.
- Ocieczek R., 1977, *O listach dedykacyjnych literatów polskich XVII w.*, „Ruch Literacki”, z. 6.
- Pisarkowa K., 1979, *Jak się tytułujemy i zwracamy do drugich*, „Język Polski” LIX, z. 1.
- Przybylska R., 2001, *Czy w języku polskim istnieje osobna kategoria adresatywów? – Język w komunikacji*, t. 1, red. G. Habrajska, Łódź.

- Rękopiśmienne dedykacje autorskie w księgozbiorze Ossolineum*, zebrał i opracował J. Długosz, Wrocław 1967.
- Skubalanka T., 1993, *O rozwoju stylów językowych*, „Stylistyka” II, s. 5-13.
- Sławiński J. (red.), 2002, *Słownik terminów literackich*, wyd. IV, Wrocław.
- Tomiczek E., 1983, *System adresatywny współczesnego języka polskiego i niemieckiego*, „Acta Universitatis Wratislaviensis” nr 730, Wrocław.
- Trzynadłowski J., 1967, *O dedykacji. – Rękopiśmienne dedykacje autorskie w księgozbiorze Ossolineum*, zebrał i opracował J. Długosz, Wrocław, s. 5-15.
- Zaręba L., 1981, *Formy zwracania się do osób drugich w języku polskim i francuskim*, „Język Polski” LXI, z. 1-2.

Style of Author's Manuscript Dedication and Time

The article gives analysis of author's manuscript dedications inscribed predominantly on the title page. The dedication is a short text, closed in terms of content and composition, in which author ascribes his/her work. The basic pattern of dedicatory formula includes: a name of addressee, a request for reception and a signature of addresser.

On one hand dedicatory formulae as the typical minimal texts, serving a polite function of a language, retain continuity and permanence of some of the structures (a few linguistic conventions are repeated); on the other they are distinguished by individual, original modifications concerning mainly well thought out and elaborated forms in comparison with minimal pattern.

The stylistic form of a dedication depends largely on the relation between addresser and recipient, social status of interlocutors, type of relations, the choice of functional style, situation in which the action is performed, the time of formation is less important.

Even though contemporary dedications are characterized by more straightforward way of addressing recipient, diversity of occasions and spontaneity, they still retain solemn nature of statement.

Keywords: *text, style, dedication, manuscript dedication.*